

STŘETNÉ SRAŽENÍ NA ZAČÁTKU VÁLKY

Při úvahách o možném zahájení války budeme i dnes čerpat z drahocenných poznatků sovětských vojenských historiků — účastníků jedné z nejtěžších válek v historii lidstva.

Sovětské historikové označují střetné sražení jako jeden z nejtěžších druhů útočné činnosti, zejména když k němu došlo v prvních dnech války, kdy velitelé, štáby a vojska neměli dostatek bojových zkušeností s nepřítelem. Mnohé zkušenosti sovětské armády můžeme využít i v současnosti.

Na začátku války půjde o tzv. **pohraniční střetné sražení** na operačním stupni v operačním prostoru, v němž probíhá státní hranice napadeného státu. Obě bojující strany se budou snažit útokem realizovat své operační cíle na území druhého státu.

Pochopit hlavní obsah tohoto sražení vyžaduje, abychom poznali základní charakteristické rysy střetných sražení a vytvořili si představu o podmínkách, které mohou vzniknout v příhraničním prostoru při oboustranném používání jaderných zbraní.

Známe, že ke střetnému sražení může dojít v průběhu útočných i obranných operací na jednom nebo několika směrech v různé hloubce současně nebo postupně. Může jít o sražení s přicházejícími zálohami v průběhu útoku nebo s uskupeními, která pronikla do operační hloubky našich vojsk v obraně. Útočné operace, zvláště na začátku války, mohou začínat střetným sražením.

Podle poznatků ze zahájení a vedení střetných sražení ve druhé světové válce a našich současných představ o možnosti zahájení a vedení střetných sražení, můžeme uvést jeho charakteristické znaky.

Bude to především snaha obou stran předejít nepřítele v hromadném použití jaderných zbraní, úderu letectva a dělostřelectva. Využití všech sil a prostředků průzkumu k získávání hodnověrných zpráv o prostředcích jaderného napadení, činnosti pozemních vojsk v dotyku a činnosti záloh. Vedení aktivní rozhodné bojové činnosti bojeschopnými vojsky na rozhodujících smě-

rech v těžkých podmínkách se současným odstraňováním následků u zasažených vojsk prostředky hromadného ničení. Používáním vzdušných výsadek do týlu nepřítele s cílem udržet důležité prostory, nebo vést aktivní úder v týlu nepřítele. Rychlý a skrytý manévr vojsky do boku a týlu nepřítele. Časté změny v situaci na frontě, úporná a houževnatá snaha bojujících stran o iniciativu, úporný boj a čas, náhlé ztráty živé síly a bojové techniky.

K pohraničnímu střetnému sražení bude docházet na začátku války. Tato skutečnost bude mít vliv především na nedostatek bojových zkušeností velitelů a štábů jak řídit vojska v dosud neověřených podmínkách. Vzniklé podmínky, především hromadné používání jaderných zbraní, mohou mít záporný vliv na psychologický stav vojsk obou bojujících stran. Skutečnost, že obě strany budou vyjadřovat maximální úsilí k přenesení bojové činnosti na území nepřítele, bude bojová činnost v těchto zájmových prostorech vyjadřována houževnatostí. Průběh bojové činnosti do značné míry budou ovlivňovat i předem připravená a vybudovaná různá pohraniční obranná zařízení a především aktivování jaderných min a ostatních obranných zařízení na obou stranách státní hranice.

Je dosti obtížné a náročné vytvořit reálnou představu o takto zahájené válce. To však nás nezabavuje povinnosti s využíváním poznatků z druhé světové války a aplikací možných účinků jaderných zbraní na živou sílu, bojovou techniku, terén a ovzduší vytvářet představu o tom, jak bude probíhat bojová činnost vojsk pod cílevědomým řízením velitelů a štábů.

Možný průběh zahájení útočné operace

K vymezení obsahu a rozsahu pohraničního střetného sražení uvedme si i když zjednodušený situační příklad se zahájením války s použitím jaderných zbraní.

Vševojsková armáda prvního sledu frontu s cílem zabránit nenadálé agresi nepřítele zaujala podle plánu prostor vyčleněnými vojsky přikrytí státní hranice v celém pásmu armády a vojska armády postupně zaujala výchozí prostor k útoku. Předpokládáme, že obdobně učiní i nepřítel.

S cílem připravit výhodné podmínky pro rozhodný přechod do útočné operace, obě strany realizovaly první jaderný úder. Bojeschopné svazky, útvary a jednotky prvosledové armády byly vyvedeny k státní hranici s cílem přenést bojovou činnost na území nepřítele a postupně s využíváním účinků jaderných zbraní za podpory letectva a dělostřelectva ničit nepřítele a plnit plánované bojové úkoly. Nepřítel s cílem realizovat své útočné cíle bude uskutečňovat nejméně obdobnou činnost.

V těchto prvních hodinách zahájení války, kdy obě strany se budou snažit realizovat své útočné cíle, předpokládáme, že mohou vzniknout různé druhy boje. Na taktickém stupni bude nejčastěji docházet ke střetným bojům se všemi jejich průvodními znaky, jako jsou nedostatek zpráv o nepříteli, nedostatečně jasná situace, náhlé změny v situaci, úporná bojová činnost se snahou získat čas a prostor a zmocnit se iniciativy. V průběhu této bojové činnosti mohou některé svazky a útvary v závislosti na situaci přecházet do dočasné obrany, jiné budou útočit na nepřítele v obraně, odcházet z postavení apod. Některé jednotky se mohou dostat do obklíčení, jiné mohou na některých směrech pronásledovat nepřítele. Bojová činnost může probíhat na našem území, na území nepřítele i bezprostředně na státní hranici.

Nechci zde rozebírat podrobně možný průběh střetných bojů prvosledových svazků a tvarů na začátku války, i když vedení střetných bojů prvosledových svazků nebude jen jejich záležitostí.

Položme si však otázku, jaká situace může nastat, když síly a prostředky prvosledových svazů budou postupně zasazovány do bojové činnosti a cíl této snahy o iniciativu nebude plněn. Pak velitel vševojskové armády musí v závislosti na situaci a s cílem získat iniciativu zasadit další síly a použít další prostředky armády.

Předpis Oper-1-1 v článku 167 uvádí „Útočné operace zvláště v počátečním období války mohou být zahájeny střetným sražením“. Z toho můžeme vyvodit, že střetné sražení na začátku války nebude vždy pravidlem. Může však vzniknout situace, že obě bojující strany vyvedou hlavní síly v přibližně stejnou dobu ke státní hranici s cílem realizovat své útočné cíle a k setkání těchto sil dojde v přihraničním prostoru. Z toho vyplývá, že pohraniční střetné sražení může začínat bezprostředně po zahájení války, kdy dojde k setkání hlavních sil armády s hlavními silami vojsk nepřítele.

Úspěch vševojskové armády v pohraničním střetném sražení podmiňuje mnoho faktorů, ale především účelné a cílevědomé použití jaderných zbraní a úspěšný střetný boj pluků a divízi. Včasným zničením sil a prostředků nepřítele v dotyku a rozvinutím útoku armády na rozhodujícím směru umožňuje vyjít do boku hlavních sil nepřítele a rychle proniknout do jeho týlu a do hloubky jeho území.

Ke splnění tohoto kolu bude velitel vševojskové armády zasazovat svůj druhý sled k rozhodnému úderu, který zabezpečuje nejen dokončení zničení hlavních sil nepřítele, ale i současné rozvinutí operace do hloubky ve vyšších tempech. Zasazení druhého sledu armády znamená, že pohraniční střetné sražení dochází do rozhodující fáze o zmocnění se iniciativy na frontě.

Hlavním úkolem velitele a štábu vševojskové armády v této etapě armádní útočné operace bude správně vyhodnotit a zvolit nejvýhodnější směr pro zasazení druhého sledu a nejúčinnější formu manévru, který odpovídá použití jaderných zbraní. Při tom bude třeba zasazovat zejména tankové divize k hlubším úderům do boků a týlu nepřítele.

Při zasazování druhého sledu armády musí velitel a štáb armády dokonale posoudit především časovou nevyhnutelnost zasazení druhého sledu. Jde především o to, zda zasazením druhého sledu dojde ke změně situace, k převzetí iniciativy nad nepřítelem a k dokončení zničení jeho hlavních sil. Velitel armády se bude vždy snažit zasazovat svůj druhý sled až tehdy, když nepřítel již zasadil své druhé sledy a jeho další zálohy jsou daleko od fronty.

K pochopení tohoto požadavku nám pomůže i citace velkého ruského vojévůdce Kutuzova „Zálohy musí být šetřeny co možná nejdéle. Protože jen ten generál, který uchová své zálohy co možná nejdéle, nebude poražen“.

Způsoby ničení nebo dokončení zničení nepřítele zasazením druhých sledů armády

Z rozhodnutí velitele armády pro pohraniční střetné sražení musí vyplýnout především způsob zničení nepřítele. V podstatě mohou být dva základní způsoby ničení. V prvním z nich jde o úder do jednoho boku hlavního nepřátelského uskupení při jeho současném čelním poutání. Tento způsob je vhodný v případě, postupuje-li hlavní nepřátelské uskupení v nepříteli širokém pásmu.

Druhého způsobu ničení nepřítele použijeme tehdy, jestliže nepřítel bude postupovat v širokém pásmu nebo z různých směrů. Pak je výhodné vést úder na několika souběžných směrech do mezer mezi nepřátelské proudy s cílem napadnout jejich boky a týly, rozdělit nepřátelské uskupení na menší části a postupně je zničit.

Vševojsková armáda může vést dva souběžné údery, z nichž jeden je hlavní. Na něm má dosáhnout takovou převahu sil a prostředků, která zabezpečí rychlé převzetí iniciativy na frontě, rozdělení nepřátelského uskupení a jeho zničení po částech.

V podmínkách použití jaderných zbraní může vševojsková armáda ničit nebo dokončit zničení nepřítele i čelním úderem. Volba čelního úderu bude víceméně vynucena nedostatkem času, ale také tím, že terénní podmínky v prostoru pohraničního střetného sražení neumožní vést jiný výhodnější manévry. Předpokládáme, že podmínkou úspěchu vševojskové armády při tomto způsobu ničení nepřítele bude dostatek jaderných zbraní a že tyto prostředky budou účelně použité tak, aby útočící vojska využila co nejúčelněji jejich výsledků ničení k rychlému postupu vpřed.

Získat rozhodnou iniciativu v pohraničním střetném sražení neznamena jen zasadit druhý sled armády na rozhodujícím směru. Jde také o aktivní spoluúčast většiny prvků operační sestavy a to jak při zabezpečení úspěšné bojové činnosti vojsk prvního sledu armády, tak i v zabezpečení zasazení druhého sledu a rozvíjení útoku druhým sledem.

V podmínkách vedení armádní útočné operace s použitím jaderných zbraní bude určující podmínkou úspěchu cílevědomé a účelné použití prostředků jaderného napadení s cílem vyřadit prostředky jaderného napadení nepřítele a překvapivými údery zničit jeho hlavní síly. Nejúčelnější variantou k ničení nepřítele, nebo k podstatnému snížení bojeschopnosti jeho hlavních sil bude skupinový nebo i hromadný úder raketovými prostředky armády a svazků za spoluúčasti podpůrného letectva a dělostřelectva.

Velitel a štáb armády musí vynaložit maximální úsilí k tomu, aby s využitím hodnověrných zpráv o nepříteli byly jaderné údery zahájeny dříve, než u nepřítele. Realizovat tento určující požadavek v pohraničním střetném sražení bude vyžadovat využití již se zahájením války maxima sil a prostředků průzkumu armády. Získané zprávy o nepříteli bude třeba v nejbližší době ověřovat a jednotlivé objekty průzkumu cílevědomě sledovat.

Úspěšné vedení pohraničního střetného sražení bude vyžadovat od velitele a štábu vševojskové armády značné úsilí se zaměřením na tyto otázky:

- řídit a usměrňovat bojovou činnost prvosledových svazků,
- získávat, shromažďovat a vyhodnocovat zprávy o činnosti a zámyslu nepřítele s důrazem na jeho prostředky hromadného ničení a druhé sledy,
- vybírat objekty k použití jaderných zbraní a vést jaderné údery na tyto cíle,
- řídit manévry druhých sledů armády a zasadit je s překvapením na nejcitlivějších místech v sestavě nepřítele.

Vzhledem k tomu, že situace na frontě se může vyvíjet jinak, než jsme předpokládali, musí velitel armády ve svém rozhodnutí pro pohraniční střetné sražení upřesnit především:

- zámysl použití raketových prostředků armády a použití druhých sledů armády,
- úkoly prvosledových svazků a ostatních prvků operační sestavy.

Pohraniční střetné sražení se zahajuje s předstihujícími jadernými údery, údery letectva a dělostřelectva. Cílem této bojové činnosti bude zmařit organizované použití jaderných zbraní nepřítele a způsobit nepříteli rozhodující porážku. Divize prvního sledu armády aktivní bojovou činností předsunutých odřadů budou využívat výsledků jaderných úderů a palby dělostřelectva k rychlému pronikání do sestavy nepřítele. Druhý sled armády po zasazení na rozhodujícím směru bude přecházet do útoku z chodu s rozvíjením útoku do boku a týlu nepřítele.

Pohraniční střetné sražení bude končit tehdy, když dojde ke zničení nebo oslabení sestavy vojsk nepřítele natolik, že tento se vzdá svého útočného zámyslu. Tzn., že zahájí odchod s postupným přechodem do obrany na výhodných čarách.

V případě neúspěchu v pohraničním střetném sražení bude vševojsková armáda částí sil nebo hlavními silami přecházet do obrany s cílem zastavit útok nepřítele, oslabit jeho síly, získat čas, přisunout další zálohy a pak přejít do rozhodujícího útoku.

Jak jsem již uvedl, střetné sražení je jeden z nejtěžších druhů bojové činnosti. Pohraniční střetné sražení bude mít své specifické znaky, přičemž stupeň náročnosti na velitele, štáby a vojska bude ještě vyšší. To lze zdůvodnit především tím, že na obou bojujících stranách bude vyvíjena maximální snaha realizovat své útočné cíle hned na začátku války s maximálním vypětím sil.

V podmínkách zahájení armádní útočné operace s použitím jaderných zbraní budou mít na průběh pohraničního střetného sražení určující vliv výsledky jaderných úderů nepřítele. Může dojít i k vyřazení některých prvoslaveckých svazků a útvarů, kterým bude možné pro další bojovou činnost ukládat jen omezené úkoly, nebo je vystřídat bojeschopnými vojsky druhého sledu.

Pohraniční střetné sražení bude probíhat v podmínkách, kdy bude velitel a štáb armády řešit současně otázky odstraňování následků napadení po jaderných úderech nepřítele, organizovat odstraňování závalů, hašení požárů a překonávání zamořených prostorů radioaktivními a chemickými látkami. To vše náročnost vedení pohraničního střetného sražení ještě vystupňuje.

Setkáváme se i s odlišnými názory na pohraniční střetné sražení vedené v podmínkách použití jaderných zbraní a to především ve vztahu k prvnímu hromadnému úderu frontu a k odrážení agrese nepřítele.

Jsem toho názoru, že odrážení agrese nepřítele je pojem strategický, jehož smyslem je bojovými prostředky napadeného státu oslabit síly a prostředky agresora a zastavit jeho postup.

Vševojsková armáda prvního sledu se zúčastní odrážení agrese pozemních vojsk nepřítele, především vojsky překrytí státní hranice i dalšími prostředky, především PVO.

První hromadný úder frontu (bude-li válka zahájena s prostředky jaderného napadení) bude průvodním jevem odrážení agrese nepřítele a současně svým stupněm zničení připraví podmínky k rozvíjení útočné operace a k úplnému zničení nepřítele.

Úspěch či neúspěch v pohraničním střetném sražení vedeném s použitím jaderných zbraní, nebo jen s klasickými prostředky ničení bude mít značný vliv na další průběh ozbrojeného zápasu, což bylo zjevné i v průběhu světové války při napadení SSSR fašistickým Německem.